

Nr 93

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag, m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att riksdagen skall fatta principbeslut beträffande ombildning den 1 juli 1962 av statens reproduktionsanstalt från affärsdrivande verk till statligt aktiebolag. Frågan om det nya bolagets behov av aktiekapital m. m. avses att framläggas för 1962 års riksdag. En arbetsgrupp med karaktär av interimsstyrelse för det blivande bolaget bör snarast tillsättas för att bland annat genomföra de undersökningar angående bolagets organisation och verksamhet samt de förhandlingar med skilda parter som bör ske innan bolaget träder i funktion.

Med hänsyn till nödvändigheten av att anstalten erhåller nya, ändamåls-
enliga lokaler vidtages åtgärder i syfte att snarast möjligt påbörja en ny-
byggnad för företaget i Stockholm.

I propositionen äskas även investeringsanslag å kapitalbudgeten för bud-
getåret 1961/62 till ett sammanlagt belopp av 215 000 kronor för bestri-
dande av kostnader för ny- och ersättningsanskaffning av maskinell ut-
rustning vid reproduktionsanstalten.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågan angående *ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag, m. m. samt anför följande.*

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1953 tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet nio sakkunniga för att verkställa utredning rörande de statliga företagsformerna.

Såsom ett led i sitt arbete avgav de sakkunniga, vilka antagit namnet 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna, den 27 december 1956 ett *betänkande angående statens reproduktionsanstalt* (SOU 1956: 59), vari föreslås, att reproduktionsanstalten ombildas till aktiebolag.

Över betänkandet har *remissyttranden* avgivits av chefen för försvarsstaben, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, statens organisationsnämnd, lantmäteristyrelsen, statens reproduktionsanstalt, rikets allmänna kartverk, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt Aktiebolaget Sveriges litografiska tryckerier.

Genom beslut den 16 maj 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantmäteristyrelsen att i samråd med statskontoret, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd och statens avtalsnämnd verkställa utredning rörande vissa övergångsproblem i samband med den föreslagna ombildningen av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag. Efter slutfört uppdrag har lantmäteristyrelsen den 23 januari 1961 avlämnat ett betänkande i ärendet, varöver yttranden avgivits av Landsorganisationen i Sverige (LO) och Statstjänstemannaförbundet.

I det följande torde få lämnas en redogörelse för omförmälda utredningsförslag samt för innehållet i däröver avgivna yttranden. I anslutning härtill torde även få ges en sammanfattande redogörelse för de förslag beträffande det statliga karttrycket som framförts dels i statens sakrevisions skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juni 1960 med utredning rörande frågan

om lämpligaste formen för handhavande av det statliga karttrycket även-
som därmed sammanhängande frågor, dels i betänkande med förslag till
ordnande av det statliga karttrycket, vilket den 27 februari 1961 avgivits
av särskilda sakkunniga, tillkallade den 21 oktober 1960 för att inom jord-
bruksdepartementet vidare bereda frågorna om nämnda tryck. Slutligen
torde få lämnas en redogörelse för lantmäteristyrelsens skrivelse angående
statens reproduktionsanstalts anslagsäskanden för budgetåret 1961/62.

II. Företagshistorik samt tidigare behandling av statens reproduktions- anstalts företagsform och verksamhet

År 1909 föreslogs att i det svenska lantmäteriet skulle införas autografisk
reproduktion av kartor i stället för den kopiering för hand som då begag-
nades. År 1912 ställde Kungl. Maj:t ett belopp till lantmäteristyrelsens för-
fogande för bedrivande av försök, inköp av patent- och utövningsrätter
m. m. för ett sådant framställningssätt. Året därefter började en inom lant-
mäteristyrelsen inrättad försöksanstalt att mot ersättning åta sig repro-
duktionsarbeten dels för lantmäteriet och dels för andra organ och ämbets-
verk. 1914 års riksdag uttalade, i samband med att anslag beviljades till
fortsatt försöksverksamhet, förhoppningen, att frågan om reproduktion
av lantmäterikartor på fotomekanisk väg snart måtte vinna en tillfreds-
ställande lösning och att anstalten härigenom skulle få möjlighet att i större
utsträckning åta sig arbeten såväl för allmänheten som för olika stats-
institutioner. Under denna förutsättning ansåg riksdagen inte uteslutet,
att anstalten i framtiden genom de inkomster som skulle inflyta för sådana
arbeten skulle bli i stånd att driva sin verksamhet utan särskilt statsbidrag.

År 1916 förordnade Kungl. Maj:t, att sådana centrala ämbetsverk och
andra statsinstitutioner, som kunde antagas vara i behov av reproducering
av kartor och ritningar, skulle genom skrivelser från vederbörande departe-
ment anmodas att anlita statens egen reproduktionsanstalt, så långt dess
kapacitet räckte, för dylika arbeten.

Reproduktionsanstaltens personal, som från början utgjordes av en tryc-
kare och ett tryckeribitråde samt erforderliga ritbiträden, utökades efter
hand, bl. a. med en med fotografisk reproduktion förtrogen person. År
1920 hade antalet tryckare stigit till fyra, varav en förman. Från verksam-
hetens början t. o. m. år 1920 utövades överinseendet över anstalten av
byråchefen vid lantmäteristyrelsens lantmäteribyrå.

I ett utlåtande till Kungl. Maj:t år 1919 föreslog 1917 års lantmäterikom-
mission, att reproduktionsanstalten skulle inrättas för stadigvarande drift.
I spetsen för anstalten skulle ställas en föreståndare. Den närmaste led-
ningen av anstaltens tryckeriavdelning skulle ankomma på en faktor, som
liksom föreståndaren skulle anställas genom personligt kontrakt med viss
uppsägningstid. För huvudparten av den övriga personalen på tryckeriet

borde såväl anställningsformen som avlöningsförmånerna följa de principer som gällde för motsvarande arbetsuppgifter inom enskild verksamhet.

Lantmäterikommissionens förslag upptogs i huvudsak av Kungl. Maj:t år 1920 i proposition nr 190, vilken i här berörda hänseenden bifölls av riksdagen. Den 23 december 1920 utfärdade Kungl. Maj:t den första instruktionen för statens reproduktionsanstalt och fr. o. m. år 1921 inrättades denna för stadigvarande drift, dock inte såsom affärsdrivande verk i budgetteknisk mening. Ej heller blev anstalten ett fristående organ utan ställdes under lantmäteristyrelsens överinseende.

År 1921 utvidgades Kungl. Maj:ts anmodan från år 1916 om anlåtande av reproduktionsanstalten för kopiering av kartor och ritningar till att även omfatta blanketryck och förlagsverksamhet.

Anstaltens fortsatta utveckling framgår bl. a. av antalet anställda, vilket redovisas i följande tabell.

	Totalt antal	Kontor och förlag	Litogr. avd. inkl. kartredaktion	Typogr. avd.	Bokb., lager o. exp.	Städningpersonal
1926	46	4	19	14	8	1
1931	58	4	27	15	11	1
1936	81	9	33	22	14	3
1941	121	14	39	33	32	3
1946	140	22	47	32	35	4
1951	145	21	53	35	31	5
1956	156	20	57	38	36	5
1961	147	20	55	31	35	6

I budgettekniskt hänseende inordnades anstalten fr. o. m. budgetåret 1926/27 bland statens affärsdrivande verk. För anstalten utfärdades den 18 juni 1926 en ny instruktion, som ännu är gällande, ehuru med vissa ändringar. År 1927 föreskrev Kungl. Maj:t, att fonden för statens reproduktionsanstalt vid anstaltens övergång till affärsdrivande verk skulle upptagas till 252 915 kr. (motsvarande det investerade kapitalet) samt att de bestämmelser, som genom Kungl. brev den 19 mars 1926 i fråga om förnyelsefond meddelats för statens järnvägar, i tillämpliga delar skulle gälla förnyelsefonden vid anstalten.

Sedan fonden för statens reproduktionsanstalt som nämnts år 1927 fastställts till 252 915 kr., har kapitalökningsanslag t. o. m. år 1944 beviljats med sammanlagt 243 800 kr., varefter fonden uppgick till 496 715 kr. Den omläggning av kapitalbudgeten som genomfördes fr. o. m. budgetåret 1944/45 innebar ett nytt system för investeringsverksamhetens redovisning. I redovisningshänseende infördes den regeln, att kontanta medel motsvarande gjorda avskrivningar skulle — i den mån dessa senare översteg av riksdagen beviljade investeringsanslag — inlevereras till riksgäldskontoret,

samtidigt som fonden skulle nedsättas med motsvarande belopp. Budgetåret 1957/58 tillfördes fonden ett kapitaltillskott av 500 000 kr. Fondens kapitalsumma uppgick till 1 008 645 kr. per den 30 juni 1960. Anstaltens behov av rörelsemedel har tillgodosetts genom en rörlig kredit hos riksgäldskontoret.

Frågan om företagsform för reproduktionsanstalten samt om anstaltens verksamhetsområde har under årens lopp varit föremål för behandling vid flera tillfällen. En översikt av de förslag som därvid framkommit torde ge en uppfattning om de problem som förelegat i nämnda hänseenden.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 oktober 1931 upptog lantmäteristyrelsen frågan, om inte anstalten borde skiljas från lantmäteristyrelsen och ställas under en särskild styrelse bestående av anstaltens direktör samt en representant för vardera lantmäteriet, den allmänna kartografien, tryckeritekniken och företagsekonomien. Lantmäteristyrelsen framhöll därvid, att verksamheten, som från början närmast bestått av vissa kartreproduktionsarbeten inom det svenska lantmäteriet, under årens lopp utvecklats på sådant sätt, att arbetena redan år 1931 till större delen verkställdes åt beställare utanför lantmäteriet, samt att ur rent affärsmässig driftsynpunkt starka skäl talade för att anstalten borde ställas under en fristående styrelse. Om anstalten fortfor att vara inordnad under ett ämbetsverk, kunde arbetsformerna i en del fall befaras bli tyngre än som ur ekonomiska synpunkter var önskvärt.

Den ifrågakommande framställningen gjordes till föremål för remissbehandling men föranledde ingen ytterligare åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

År 1932 avlämnade statens dåvarande organisationsnämnd ett betänkande med förslag angående arbetsuppgifterna för och organisationen av rikets landkartverk (SOU 1932: 38). I betänkandet förordades en närmare utredning varvid i första hand borde undersökas linjen, att det officiella karttrycket utfördes av statens egna organ samt att för detta ändamål en samorganisation av kartverket och statens reproduktionsanstalt genomfördes.

Enligt organisationsnämnden borde således kartorna utges på statens bekostnad och därvid försäljas för statsverkets räkning antingen direkt eller i kommission. Härvid borde, i den mån så kunde anses ekonomiskt fördelaktigt, liksom dittills utgivning och försäljning kunna ifrågakomma genom avtal med enskild firma.

Med anledning av organisationsnämndens betänkande utarbetades sedermera inom jordbruksdepartementet en promemoria med förslag till omorganisation av rikets allmänna kartverk, varvid man föreslog att kartverket, som då ännu hörde till generalstaben, skulle ombildas till ett fristående civilt verk. Några ändrade grunder för kartverksamheten föreslogs inte i promemorian. I stället förordades att kartverket efter en ombildning skulle utarbета och framlägga förslag i dessa frågor.

Något förslag till omorganisation av kartverket framlades emellertid inte till riksdagen vid denna tidpunkt, enligt uttalande i 1935 års statsverksproposition bl. a. på grund av det statsfinansiella läget.

Uppgiften att klarlägga frågan om karttryckets utförande övertogs i stället av de utredningsmän som i januari 1935 tillsatts för att utreda rikets ekonomiska kartläggning.

År 1936 avgavs av de nyssnämnda utredningsmännen ett betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning m. m. (SOU 1936: 42).

Utredningsmännen framhöll därvid att, om karttrycket och kartförsäljningen framdeles skulle organiseras rent statligt, denna verksamhet skulle bli av den art och omfattning, att den knappast lämpligen borde ingå i den egentliga kartverksorganisationen. Med det förslag till de ekonomiska kartarbetenas bedrivande, som av utredningsmännen framlagts, ansågs arbetsuppgifterna för det blivande kartverket i och för sig bli så omfattande och krävande, att en ytterligare utvidgning till att omfatta även hela kartförsäljningen jämte statens reproduktionsanstalts övriga verksamhet torde bli en alltför vidsträckt och tyngande uppgift för det blivande kartverket.

Försvarsväsendets tryckeriutredning framlade — i sitt år 1942 avgivna betänkande angående ordnandet av tryckningsverksamheten inom försvarsväsendet — vissa förslag, vilka såvitt här är av intresse innebar, att försvarsväsendets behov av tryckalster i framtiden som dittills skulle tillgodoses av befintliga såväl statliga som privata tryckeriföretag.

I fråga om tryckning och förläggning av kartor förutsatte utredningen bl. a., att uppmärksamhet skulle komma att ägnas frågan, hur de mellan kartverket och Generalstabens litografiska anstalt gällande avtalen ställde sig för statsverket i ekonomiskt avseende. Det hade inte varit möjligt för utredningen att bedöma, huruvida för försvarsväsendets räkning erforderliga kartor kunde framställas till förmånligare priser hos andra företag än hos nämnda anstalt, därest kartverkets primärmaterial varit tillgängligt för dessa. Det borde särskilt beaktas, att gällande avtal mellan kartverket och anstalten borde inrymma möjlighet för försvarsväsendets myndigheter att erhålla tillgång till detta primärmaterial i större utsträckning än dittills.

I yttranden över utredningens betänkande berördes hithörande frågor av bland andra statskontoret och statens reproduktionsanstalt.

Statskontoret uttalade, att verket hade uppmärksammat den egenartade förmånsställning som Generalstabens litografiska anstalt kommit att intaga genom det mellan rikets allmänna kartverk och anstalten slutna avtalet. Enligt statskontorets förmenande måste det anses mindre tillfredsställande, att ett enskilt tryckeriföretag förbehölls ensamrätten att utnyttja kartverkets primärmaterial så att även statliga myndigheter, vilka hade

behov av att framställa kartor med tillhjälp av detta primärmaterial, skulle vara hänvisade till det nämnda företaget för att få sina kartor tryckta.

Till denna uppfattning kom också statens reproduktionsanstalt i sitt utlåtande. Anstalten fann det lika självklart som angeläget, att av en statlig myndighet träffade avtal, som inskränkte statsverkets fria dispositionsrätt till eget material, med det snaraste måtte undanröjas, främst för att bereda tillfälle åt statens egen reproduktionsanstalt att utnyttja primärmaterial i dess instruktionsenligt anbefallda verksamhet. Genom brev den 15 december 1921 med erinran om tidigare brev den 21 juni 1916 hade Kungl. Maj:t anmodat de statliga myndigheterna att bl. a. för kartreproduktion anlita reproduktionsanstalten. Sett mot bakgrunden av denna Kungl. Maj:ts anmaning fann anstalten det vara mindre lyckligt, att anstalten inte ägde rättighet använda primärmaterial till de officiella kartorna.

Organisationsnämnden hade, anförde anstalten vidare, tidigare föreslagit att en utredning skulle utföras om möjligheten att förlägga karttrycket och förlagsverksamheten hos statens egna organ.

Vissa av försvarets tryckeriutrednings förslag behandlades i prop. 1945: 170. I likhet med tryckeriutredningen ansåg departementschefen att något nytt statligt tryckeri inte borde inrättas och ej heller något redan befintligt dylikt tryckeri utvidgas. Den kapacitet, som fanns vid existerande statliga tryckerier, borde emellertid i första hand tillvaratagas när det gällde att tillgodose försvarets behov av tryck och bokbindning, dock endast i den mån härigenom ekonomiska fördelar för statsverket uppnåddes. Härvid åsyftades bl. a. statens reproduktionsanstalt och försvarsstabens eget tryckeri. Det senare ansågs dock på grund av sin ringa storlek inte vara i stånd att åtaga sig arbeten i större omfattning.

År 1944 avgav dåvarande expeditionschefen G. A. Bouveng i egenskap av inom jordbruksdepartementet tillkallad utredningsman ett betänkande med förslag om vissa med rikets ekonomiska kartläggning sammanhängande spörsmål m. m. Utredningsmannen uttalade i fråga om sättet för tryckning och utgivning av kartor att det under dåvarande orosförhållanden ej borde ifrågakomma att vidtaga någon omläggning i systemet för karttryckning och kartutgivning. Tänkbart vore, att denna fråga efter återgången till fredsförhållanden finge tagas upp till omprövning. Dock kunde man knappast hålla för sannolikt, att något annat enskilt företag än Generalstabens litografiska anstalt skulle vara i stånd att bjuda förmånligare villkor för omhändertagande av kartförlagsverksamheten med de belastningar, ej minst i fråga om lagerhållning, som häri innefattas.

Under sådana förhållanden stod i stort sett endast två vägar öppna för en omläggning i systemet, antingen upprättande av en särskild statlig karttryckningsanstalt, eller bildande av ett bolag för ifrågavarande uppgifter med staten som delägare.

Ur yttrandena över förslaget må följande återges avseende frågan om tryckning och utgivning av kartor.

Statskontoret anförde bl. a., att det av tidigare kontrakt mellan staten och Generalstabens litografiska anstalt enligt verkets åsikt inte framgått, att detta företag skulle ha ensamrätt till tryckning av de officiella kartorna, och att därför andra företag, inklusive statens eget tryckeriföretag, borde få möjlighet att inge anbud på sådan tryckning.

Riksräkenskapsverket anförde bl. a., att de uttalanden, som tidigare vid åtskilliga tillfällen gjorts i fråga om sättet för tryckning och utgivning av kartor visade, att det på vissa avtal mellan kartverket och Generalstabens litografiska anstalt grundade system för tryckning och försäljning av kartor, som dittills tillämpats, inte i allo vore ägnat att på bästa sätt tillgodose statsverkets berättigade intressen. Verket hemställde därför, att frågan om tryckning av de officiella kartorna och förlagsrätten till dessa snarast gjordes till föremål för särskild utredning.

På grundval av rekommendationer i utredningen av år 1944 samt remissyttrandena i anledning av densamma bemyndigade Kungl. Maj:t den 25 januari 1946 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sex sakkunniga med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående organisationen av statens reproduktionsanstalt m. m.

Enligt de direktiv, som ursprungligen meddelades ifrågavarande utredning, 1946 års tryckeriutredning, skulle utredningsarbetet avse organisationen av statens reproduktionsanstalt och i samband därmed det officiella kartryckets ordnande.

Sedan inom utredningen omfattande undersökningar verkställtts rörande delar av utredningsuppgifterna, redovisade utredningen i skrivelse den 9 januari 1948 dittills vunna utredningsresultat och underställde chefen för jordbruksdepartementet frågan, om inte med utredningsarbetets fullföljande tills vidare borde anstå.

Därefter meddelades nya direktiv för det fortsatta utredningsarbetet i ämbetsskrivelse från jordbruksdepartementet den 28 juni 1949.

I denna ämbetsskrivelse föreskrevs att utredningsarbetet beträffande reproduktionsanstaltens framtida organisation skulle utföras av en delegation inom utredningen, ävensom att detta arbete tills vidare endast skulle avse frågan om de förändringar i personalens anställnings- och avlöningsförhållanden, som kunde anses påkallade, därest anstalten bibehölls vid i huvudsak dåvarande arbetsuppgifter. Vidare uppdrogs åt en av utredningens ledamöter att med Generalstabens litografiska anstalt upptaga förhandlingar om ändringar i gällande avtalsvillkor angående tryckningen av de officiella kartorna för att söka uppnå bättre ekonomiskt utbyte för statsverket av kartförsäljningen. Slutligen föreskrevs att arbetet med övriga åt utredningen uppdragna uppgifter tills vidare skulle anstå.

I en år 1949 avlämnad promemoria, som ej föranledde några åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, redovisade den nyssnämnda delegationen sina undersökningar samt framförde förslag rörande ändringar i organisationsformen för reproduktionsanstalten innebärande

att lantmäteristyrelsens överinseende över statens reproduktionsanstalt skulle upphöra,

att anstalten skulle organiseras såsom affärsdrivande verk under särskild styrelse,

att direktörsbefattningen vid anstalten skulle förändras till en befattning såsom överdirektör samt

att övriga i gällande personalförteckning för anstalten upptagna befattningar skulle med bibehållen löneställning förändras till ordinarie tjänster.

III. Reproduktionsanstaltens nuvarande förhållanden och verksamhet

Arbetsuppgifter och organisation

Statens reproduktionsanstalts verksamhet regleras författningsmässigt genom Kungl. Maj:ts instruktion för anstalten den 18 juni 1926 (nr 292; ändr. 15/1938, 34/1939, 749/1942, 614/1945). Anstalten har till uppgift att åt staten och dess organ ävensom åt enskilda mot betalning utföra reproduktion och tryckning av kartor, ritningar, blanketter m. m. samt bedriva i samband därmed stående förlagsverksamhet. Verksamheten omfattar sålunda litografiskt tryck inklusive offsettryck, fotografiskt ateljéarbete m. m., vilka verksamhetsgrenar hör till den litografiska avdelningen. samt bok- och blankettryck, vilken verksamhet utföres av den typografiska avdelningen. Därtill kommer tre avdelningar, vars arbete de båda nyssnämnda avdelningarna gemensamt betjänar sig av, nämligen bokbinderiet, förrådet och expeditionen. Slutligen finnes hos anstalten kartredaktion och förlag. Förlagsverksamheten omfattar såväl böcker som blanketter och dit hänföres även försäljning av papper, plaster och ritmaterial.

En speciell uppgift åvilar anstalten vid expediering av beslut angående ändring i rikets indelning m. m. Enligt kungörelsen 1947: 921 bör nämligen utförandet och bestyrkandet av föreskrivna kopior av karta och plan i indelnings-, generalplane-, stadsplane- och byggnadsplaneärende m. m. uppdragas åt statens reproduktionsanstalt, därest ej särskilda omständigheter föranleder annan ordning. Uppgifter av motsvarande art kan tillkomma reproduktionsanstalten på grund av bestämmelsen i 4 § kungörelsen den 5 mars 1954 (nr 86) om prövning av vissa ärenden rörande fastighetsredovisning och fastighetsbildning.

Beslutande organ

Reproduktionsanstalten står under överinseende av lantmäteristyrelsen, som det bl. a. tillkommer

att hos Kungl. Maj:t göra de framställningar, som påkallas av hänsyn till anstaltens vidmakthållande och utveckling;

att meddela erforderliga föreskrifter angående anstaltens verksamhet och arbetet inom anstalten;

att besluta om inköp av större maskiner eller annan utrustning av större betydelse;

att rekvirera de till upprätthållande av anstaltens verksamhet anvisade medlen;

att, i den omfattning så anses erforderligt, fastställa prislista för vid anstalten förekommande arbeten samt meddela föreskrifter i vad mån anstaltens direktör äger att träffa avtal om utförande av arbeten;

att årligen till Kungl. Maj:t inkomma med dels förslag till driftkostnadsstat för anstalten för nästkommande budgetår, dels berättelse över anstaltens verksamhet under nästföregående budgetår;

att årligen till riksräkenskapsverket insända dels anstaltens räkenskaper, dels statistisk tablå över anstaltens ekonomiska resultat avseende nästföregående budgetår; samt

att avge förslag till beräkning av det inkomstöverskott av anstaltens rörelse, som bör upptagas i riksstaten för nästföljande budgetår.

Som grund för lantmäteristyrelsens förslag avseende driftkostnadsstat och inkomstöverskott samt dess redogörelser för anstaltens räkenskaper, ekonomiska resultat och verksamhet tjänar de förslag och redogörelser i berörda hänseenden, som anstaltens direktör är skyldig att avge till lantmäteristyrelsen.

I fråga, som ej ankommer på lantmäteristyrelsens prövning, äger direktören ensam beslutanderätt. Bland direktörens åligganden ingår bl. a. att på anmodan av lantmäteristyrelsen avge yttranden och förslag i frågor som angår anstalten eller dess verksamhetsområde samt att efter anmodan av lantmäteristyrelsens chef inom styrelsen såsom ledamot föredraga eller eljest delta i handläggning av dylika frågor.

Finansiering av företagets verksamhet

Reproduktionsanstalten skall enligt instruktion bedriva sin verksamhet på så vitt möjligt affärsmässigt sätt och ha sin bokföring inrättad med hänsyn därtill.

Enligt de regler som gäller för anstaltens investeringsverksamhet skall anskaffning av anläggningstillgångar finansieras i första hand med avskrivningsmedel och därutöver i mån av behov genom kapitaltillskott från staten. Självfinansiering med användande av företagets vinstmedel får inte förekomma utan dessa skall inlevereras till statsverket.

Verksamhetens omfattning och det ekonomiska resultatet av densamma

Kartografiskt tryck och blankettryck omfattar vardera ca en tredjedel av den totala tillverkningen, medan den återstående tredjedelen utgöres av böcker, tidskrifter, etiketter, varuomslag m. m. Av försäljningen går ca 75 procent till statliga beställare.

Den av reproduktionsanstalten redovisade nettovinsten under budgetåren 1946/47—1959/60 håller sig mellan 15 000 kr. och 164 000 kr. per år. Under samma tid har årsomsättningen ökat från ca 2,0 till 3,6 milj. kr.

Företagets ställning inom branschen

I fråga om storleksordningen med hänsyn till antalet anställda arbetare kommer reproduktionsanstalten på ungefär tjugonde plats bland landets tryckeriföretag. Anstaltens andel i det totala trycket är relativt liten och har på senare år uppgått till ca 0,6 procent, medan motsvarande andel i karttrycket varierat mellan 13 och 28 procent. Sistnämnda andel hämtar anstalten till övervägande delen utanför den statliga sektorn.

Det offentliga karttrycket kan indelas i två huvudgrupper. Den ena omfattar kartor som i stor utsträckning utgör det nödvändiga underlaget för verkställande av speciella förrättningar o. d. Till denna grupp hör främst lantmäteriets kartor, bland vilka kan nämnas grundkartor för planläggning enligt byggnadslagen, i första hand för stads- och byggnadsplan, samt förrättningskartor för fastighetsbildning, såsom laga skifte, avstyckning, ägo-utbyte o. d. Utmärkande är att kraven vid reproduktion av dessa kartor ställes särskilt högt i fråga om måttenlighet, rit- och radérbarhet samt arkivvärde. Till denna grupp av kartor hänföres även det kommunala mätningsväsendets kartor, vilka i likhet med lantmäteriets kartor främst avser fastighetsbildning och planläggning. Även de inom skogsbruket upprättade skogskartorna tillhör denna grupp.

Den andra huvudgruppen utgöres av de för allmänheten tillgängliga kartor i små skalor som rikets allmänna kartverk instruktionsenligt skall utge och som benämnes officiella kartor. Dit hör även de av sjöfartsverket utarbetade sjökorten samt de av Sveriges geologiska undersökning framställda geologiska kartorna.

Kartor tillhörande den förra huvudgruppen tryckes i allmänhet hos statens reproduktionsanstalt. Detsamma är fallet med de till den andra gruppen hörande sjökorten, i den mån dessa inte tryckes av sjöfartsverket. Huvudparten av de övriga officiella kartorna, utgivna av rikets allmänna kartverk, tryckes däremot hos ett enskilt företag, Generalstabens litografiska anstalt, inom Essellekoncernen.

Konkurrenssituationen på marknaden belyses ytterligare av att det på senare tid tillkommit en mängd mindre tryckerier, vilka utövar en stark konkurrens mot de större företagen. Teknikens snabba utveckling gör emellertid att vissa delar av branschen för närvarande står inför en omdaning av förfaranden och apparatur. Denna omdaning torde av allt att döma komma att stärka de större, mera kapitalstarka företagens ställning i konkurrensen även i fråga om de smärre uppdragen. Reproduktionsanstaltens verksamhet omfattar både litografiska och typografiska tryckförfaranden, vilket sätter företaget i stånd dels att åtaga sig uppgifter, som kräver båda dessa förfaranden, dels att välja den reproduktionsmetod som för varje arbetsuppgift bedömes lämpligast och billigast.

Revision och kontroll

Reproduktionsanstaltens egen kontrollverksamhet inskränker sig till vad som är brukligt för privata affärsföretag av samma storleksordning i fråga om kollationering av räkenskaper, fakturor o. d. Någon speciell intern revisionsavdelning har inte inrättats.

Den kontroll som tryckeriintendenten hos statskontoret skall utöva beträffande det statliga trycket omfattar även tryck, utfört av anstalten. Ett statligt organ får således inte, såvida ej dispens erhållits, vända sig direkt till anstalten för att få visst tryckningsarbete utfört.

Riksräkenskapsverket granskar kontinuerligt anstaltens räkenskaper. Vid olika tillfällen har dessutom mera ingående inventeringar ägt rum i samband med personliga besök av verkets tjänstemän.

Vidare kan nämnas att statens sakrevision har haft kontakt med reproduktionsanstalten vid de tillfällen då sakrevisionen sysslat med frågor som berört det statliga karttrycket samt att riksdagens revisorer vid olika tillfällen gjort besök hos anstalten, varvid dess arbets- och lokalförhållanden studerats.

Personalens anställnings- och pensionsförhållanden

Några ordinarie tjänster har inte inrättats vid anstalten. Som föreståndare och chef förordnas av Kungl. Maj:t en direktör i Be 1. Övriga extra ordinarie tjänstemän förordnas av lantmäteristyrelsen enligt av Kungl. Maj:t för anstalten fastställd personalförteckning, medan extra tjänstemän antages av direktören.

Övrig personal anställs av direktören i mån av behov. Avlöningen för denna kategori bestämmes tillika av direktören. Därvid skall iakttagas, att ersättningen inte må överstiga vad som för jämförliga arbetsuppgifter förekommer på den övriga arbetsmarknaden. Ifrågavarande personalgrupp består huvudsakligen av arbetarpersonal, vars ersättning regleras genom

överenskommelser, som träffas mellan direktören och resp. fackföreningar på basis av riksavtalen för civiltryckerierna. Överenskommelse om kollektivavtalstillämpning träffas med Typografiska föreningen i Stockholm, Litografiska föreningen i Stockholm och Stockholms bokbinderiarbetareförening. För städningspersonalen träffas avtal med Civilförvaltningens personalförbund.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1960 må budgetåret 1960/61 följande extra ordinarie tjänstemän och aspiranter finnas anställda vid reproduktionsanstalten.

	<i>Lönegrad</i>		<i>Lönegrad</i>
1 direktör	Be 1	1 förste ritare	Ae 10
1 byrådirektör	Ae 24	1 kassör	Ae 10
1 ingenjör	Ae 23	5 kontorister	Ae 9
1 beställningsfaktor	Ae 19	1 ritare	Ae 9
2 faktorer	Ae 19	3 kanslibiträden	Ae 7
1 assistent	Ae 17	2 ritare	Ae 7
1 bokbinderiverkmästare	Ae 16	1 vaktmästare	Ae 7
2 faktorer	Ae 16	1 ritbiträde	Ae 5
1 bokhållare	Ae 15	8 biträden i kontors-	
2 kalkylatorer	Ae 15	tjänst	Af 1—Ae 5
1 kontorsskrivare	Ae 13		

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 21 oktober 1960 har en tillfällig förstärkning av anstaltens ledning skett genom inrättande av en tjänst såsom avdelningsdirektör i Bg 1.

Den 1 mars 1961 uppgick antalet anställda vid reproduktionsanstalten till 147, varav 39 tjänstemän och 108 arbetare.

Personalen vid reproduktionsanstalten äger pensionsrätt enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente. I likhet med övriga affärsdrivande verk bestrider anstalten själv samtliga löpande pensioneringskostnader ävensom utgifterna för ATP-avgifter. För att täcka pensioneringskostnaderna hade i anstaltens räkenskaper före år 1945 upplagts särskilda tjänste- och familjepensionsfonder. I samband med kapitalbudgetens omläggning budgetåret 1944/45 överfördes dessa fonder till värdeminskningsskontot. Detta konto har sedermera årligen tillförts — förutom avskrivningar å maskiner och inventarier — avsättningar med belopp motsvarande dels en tänkt pensionsavgift som beräknats enligt ett av 1945 års lönekommitté utarbetat system, dels fyra procents ränta å det fonderade beloppet.

Lokaler

Reproduktionsanstalten har sina lokaler, vilka förhyres, förlagda till fem olika ställen i Stockholm. Lokalernas sammanlagda golvyta uppgår till ca 3 100 m², varav 2 850 m² i en industrifastighet vid Hudiksvallsgatan. Behov av ökade utrymmen föreligger sedan lång tid tillbaka. 1944 års riksdag an-

visade medel för byggande av en helt ny anläggning för anstalten, vilken skulle omfatta en bruttoyta av 5 600 m². På grund av då rådande byggrestriktioner kom anläggningen inte till utförande och vederbörande medelsanvisning förföll.

Anstalten har successivt vidtagit olika åtgärder för att rationalisera driften. Sålunda har moderna och arbetskraftsbesparande maskiner anskaffats. En mot dessa rationaliseringsåtgärder fullt ut svarande produktionsökning har emellertid till följd av lokalsvårigheterna ej kunnat uppnås.

Yrkesinspektionen har vid upprepade tillfällen framhållit de nuvarande lokalernas bristfälligheter ur arbetarskyddssynpunkt samt krävt att förbättringsåtgärder av skilda slag skall vidtagas.

Det aktuella lokalbehovet uppskattas av anstalten till ca 6 900 m².

IV. Föreslagen ny organisation för reproduktionsanstalten

1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna. Utredningen har efter ingående överväganden beträffande den lämpligaste formen för drivande av reproduktionsanstaltens verksamhet, därvid bl. a. prövats den affärsmässiga driftens speciella krav i fråga om investeringar, personalrekrutering, kontroll och insyn m. m., stannat för att föreslå, att reproduktionsanstalten ombildas till aktiebolag. Företaget föreslås bli benämnt Statens reproduktionsanstalt aktiebolag med i princip samma arbetsuppgifter som f. n. Företaget skall därvid, vilket är en av utgångspunkterna för utredningens behandling av frågan om den lämpligaste företagsformen för statliga företag, kunna arbeta på likartade villkor som övriga företag inom branschen. Anstalten har på grund av lokalsvårigheter och på grund av ingångna avtal mellan kartverket och Generalstabens litografiska anstalt inte haft möjlighet att erhålla arbetsuppgifter vid tryckning av huvudparten av de officiella kartorna. Utredningen anser att anstalten bör få denna möjlighet. I konsekvens därmed anser utredningen, att den rekommendation, som tillkom år 1916 och som kompletterades år 1921, avseende förlursrätt för reproduktionsanstalten vid beställning av statligt tryck, bör upphävas.

Ett område, inom vilket reproduktionsanstalten erhållit en specificerad uppgift, är sådan kartframställning m. m., som ifrågakommer vid ändring i rikets indelning. För att bespara beställaren det merarbete, som kollationering av erforderliga kartkopior jämte nödvändigt bestyrkande skulle innebära, utför anstalten även dessa uppgifter genom sin specialutbildade personal. Utredningen har funnit det riktigt, att anstalten även i fortsättningen har möjlighet att åtaga sig dessa uppgifter. I enlighet med sin uppfattning att monopolsituationer bör undvikas anser emellertid utredningen, att även andra företag bör kunna komma i fråga för utförande av nämnda kopieringsarbete. Det är dock ofrånkomligt att säkerhet och stadga

ges åt bestyrkandet av kopiornas riktighet. En av ett statligt organ auktoriserad person bör därför anföras denna uppgift. Utredningen anser det lämpligt, att en av de för ändamålet förordnade personerna är anställd hos reproduktionsanstalten, eftersom det är sannolikt, att anstalten åtminstone till en början blir anförtrodd de ifrågavarande arbetsuppgifterna. Kungörelsen 1947:921 bör i detta avseende endast innehålla bestämmelse att kopiornas riktighet på begäran skall bestyrkas av den, som därtill förordnas av Kungl. Maj:t eller av myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Ersättningen för arbetet med bestyrkandet bör utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder och gäldas av det företag, som utfört kopiorna och som i sin tur har att uttaga beloppet av beställaren.

Bolagets styrelse bör enligt utredningen få en sammansättning, som är lämplig med hänsyn till företagets roll i näringslivet och företagets gynnsamma utveckling på lång sikt. Det bör eftersträvas att olika erfarenhetsområden blir representerade, och utredningen anser, att bl. a. sakkunskap rörande problemen inom facket och arbetsmarknadens förhållanden bör tillföras styrelsen.

Efter en ombildning av anstalten till aktiebolag bör avtals- och andra förhandlingar ske på samma sätt som nu är fallet för övriga större företag inom branschen. Det bör stå företagsledningen fritt att därvid anlita det bistånd, som kan anses önskvärt, och att ansluta företaget till de intresseorganisationer, som den bedömer ändamålsenliga.

En övergång till bolagsform medför, att redovisningssystemet för företaget måste läggas om. Statens i anstalten investerade kapital redovisas f. n. i rikshuvudboken under titeln Diverse kapitalfonder: Statens reproduktionsanstalts fond. En ombildning till aktiebolag bör medföra att dessa medel överföres från nämnda titel till fonden för statens aktier. varvid kapitalbeloppet ingår som delpost vid aktieteckningen.

Det bör få ankomma på bolagsstyrelsen att ta ställning till den närmare utformningen av bolagets balansräkning efter bolagsbildningen. Den avvägning mellan eget kapital och skulder som måste ske i samband med att bolaget bildas, bör handhas av den utredningsman, som utredningen enligt det följande bedömer som lämpligt att Kungl. Maj:t tillsätter.

Revision och kontroll av reproduktionsanstaltens verksamhet bör ske på samma sätt som inom övriga statliga aktiebolag. Garanti för att de verkställs på ett tillfredsställande sätt bör erhållas, om en av revisorerna jämte dennes suppleant är auktoriserad. Vidare anser utredningen det vara värdefullt om en av revisorerna har branschkunskap.

Utredningen har med utgångspunkt från vad som normalt gäller för ett statligt bolag utarbetat ett förslag till bolagsordning för det föreslagna aktiebolaget. I förslaget har bolagets uppgifter angivits i överensstämmelse med nuvarande stadgande i instruktionen för reproduktionsanstalten.

Akties nominella belopp har föreslagits till 100 kr. Utredningen har inte ansett det vara motiverat att föreslå någon uppdelning av kapitalet på stam- och preferensaktier.

Med hänsyn till bestämmelserna i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag och i enlighet med vad som allmänt finnes stadgat i bolagsordningen hos såväl statliga som enskilda aktiebolag föreslår utredningen en bestämmelse av innebörd, att aktier inte får förvärfvas av utländsk medborgare eller institution av något slag, vari utlänning kan ha intresse i väsentlig grad. I anslutning härtill har föreslagits hembudsskyldighet beträffande aktie, som övergått till någon, som inte är aktieägare i bolaget. Bestämmelser om hur ett sådant hembud skall äga rum har också utformats.

Av praktiska skäl har antalet styrelseledamöter föreslagits uppgå till minst tre och högst fem jämte två suppleanter. Ledamöter och suppleanter bör, i överensstämmelse med den allmänna regeln i aktiebolagslagen i fråga om utseende av styrelse, utses på bolagsstämma.

I enlighet med aktiebolagslagen skall styrelsen utse en verkställande direktör. I fråga om styrelsens sammanträden föreslår utredningen, att i bolagsordningen inskrives, att sammanträde i regel bör hållas en gång i månaden. Det bör emellertid stå styrelsen fritt att sammanträda oftare eller att under vissa tider sammanträda med längre mellanrum. Styrelsen föreslås beslutför när minst tre ledamöter är närvarande. Suppleant må därvid kunna ersätta ledamot.

Bolagets firma föreslås kunna tecknas även av annan än styrelseledamot, suppleant eller verkställande direktören. Avsikten härmed är, att avdelningschef eller annan högre tjänsteman skall kunna representera företaget vid undertecknandet av handlingar.

Kontrollen avses bli verkställd på samma sätt som i de enskilda företagen, d. v. s. genom att revisorer, som jämte suppleanter väljes vid ordinarie bolagsstämma, redovisar sin granskning vid påföljande ordinarie stämma. Ett kvartal efter räkenskapsårets utgång bör bokslutet vara verkställt och samtliga räkenskaper inlämnade till revisorerna för granskning. Inom en månad därefter bör dessa avge skriftligt utlåtande.

Ändringar i bolagsordningen föreslås skola kräva fastställelse av Kungl. Maj:t.

Träder företaget i likvidation, bör Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med vad som gäller för övriga statliga aktiebolag, utse en likvidator utöver de av bolagsstämman enligt aktiebolagslagen utsedda likvidatorerna.

Utredningen anför avslutningsvis, att reproduktionsanstalten efter ombildning till aktiebolag bör kunna skötas lika smidigt och effektivt som de större företag, med vilka den måste konkurrera. Bl. a. ökas möjligheterna att rekrytera och behålla kvalificerad personal. Även från de anställdas synpunkt bör en sådan ombildning vara till fördel.

Vissa administrativa svårigheter kan emellertid uppkomma vid ombildningen. Ett problem torde bli hur finansieringen av anstaltens pensionsåtaganden skall ordnas. Utredningen föreslår därför att en särskild utredningsman måtte utses att granska här nämnda och övriga föreliggande övergångsproblem. Utredningsmannen bör ges befogenhet att förhandla med företagsledningen och de anställdas organisationer samt träffa preliminära överenskommelser.

Vad beträffar relationerna mellan staten och företaget synes det utredningen riktigt, att staten ansvarar för de större förpliktelser, som företaget, till följd av bestämmelserna i de statliga löne- och pensionsförordningarna, före ombildningen iklätt sig gentemot de då anställda. Ur konkurrenssynpunkt är det nämligen av vikt för företaget, att detta i sina kalkyler inte skall behöva räkna med utgifter för pensioner, som bestämts från andra utgångspunkter än motsvarande förmåner hos konkurrentföretagen.

Yttrandena. Utredningens principförslag rörande ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag har tillstyrkts av statskontoret, statens sakrevision, statens organisationsnämnd, lantmäteristyrelsen, statens reproduktionsanstalt, rikets allmänna kartverk och TCO samt — med visst förbehåll — av chefen för försvarsstaben. Förslaget har däremot avstyrkts av riksräkenskapsverket. Aktiebolaget Sveriges litografiska tryckerier har i sitt yttrande inte särskilt berört spørsmålet i fråga.

Riksräkenskapsverket har i sitt yttrande anfört bl. a. följande.

Såvitt riksräkenskapsverket kan finna, måste det anses naturligt, att ett statligt tryckeri i främsta rummet betraktas icke såsom en med motsvarande enskilda företag likställd affärsrörelse utan såsom ett statligt serviceorgan och att detta serviceorgan, så långt dess kapacitet räcker, i första hand anlitas för utförande av statligt tryck, under förutsättning att tryckeriverksamheten bedrivs på ett ur statens synpunkt ekonomiskt fördelaktigt sätt. Samma synpunkter kan enligt riksräkenskapsverkets mening anläggas på det officiella karttrycket, så snart anstalten erhåller sådana resurser, att den kan helt eller delvis övertaga detta tryck. Ett ställningstagande till anstaltens arbetsuppgifter i nu angivna avseenden blir av betydelse även för bedömningen av frågan om den framtida företagsformen för anstalten, eftersom, såvitt riksräkenskapsverket kan finna, verksamheten i fråga om ett statligt serviceorgan måste vara att föredra framför aktiebolagsformen. Härav följer också, att denna senare fråga bör upptagas till behandling först efter eller i samband med en prövning av frågan om det officiella karttryckets ordnande.

Chefen för försvarsstaben har lämnat sitt tillstyrkande under den förutsättningen att ombildningen av reproduktionsanstaltens företagsform kan ske utan att nuvarande former och möjligheter för tillhandahållande av de militärt viktiga officiella kartorna förändras och utan att en ur landets synpunkt oekonomisk överkapacitet på detta område uppstår.

I fråga om reproduktionsanstaltens arbetsuppgifter framhåller riksräkenskapsverket att det, oavsett den framtida företagsformen, för anstaltens fortsatta utveckling får anses ofrånkomligt, att anstalten utan onödigt uppskov dels erhåller tillräckliga resurser särskilt vad gäller lokaler och dels — genom att det Esseltekoncernen tillförsäkrade monopolet på tryckningen av de s. k. officiella kartorna bringas att upphöra — beredes möjlighet att även trycka dessa kartor.

Chefen för försvarsstaben anser att den för staten och även för allmänheten gynnsammaste formen för att tillhandahålla de officiella kartorna torde vara den nu gällande. I betänkandet redovisas inga missförhållanden, som motiverar att en väl fungerande organisation sönderbrytes endast i akt och mening att göra ett tilltänkt statligt bolag bättre ekonomiskt bärkraftigt. Då en sådan förändring därtill kommer att försvåra möjligheterna att upprätthålla en tillfredsställande beredskap vad avser kartförsörjningen, måste chefen för försvarsstaben motsätta sig att nu gällande avtal beträffande förlagsrätten till de officiella kartorna brytes.

Rikets allmänna kartverk finner det angeläget att reproduktion, tryckning och försäljning av officiella kartor kan ske på för statsverket och allmänheten förmånliga villkor. Det synes därför påkallat att reproduktionsanstalten inte betages möjligheten att konkurrera om det officiella karttrycket. Detta tryck är emellertid mycket omfattande och torde kräva jämförelsevis betydande investeringar därest anstalten skall kunna hävda sig på området. Då karttrycket jämväl, såsom f. n. sker, synes böra kombineras med förlagsverksamhet torde investeringar krävas såväl i maskiner som i förlagsutrymmen.

Beträffande styrelsens sammansättning i det föreslagna bolaget uttalar statskontoret att ämbetsverket, som handlägger ärenden rörande tryckning för statsverkets räkning och därigenom besitter god kännedom om de olika myndigheternas behov av tryckalster, borde vara presenterat i styrelsen. Rikets allmänna kartverk understryker vikten av att reproduktionsanstalten även kan ägna sig åt visst utvecklingsarbete. Detta bör beaktas i samband med fastställandet av styrelsens sammansättning.

Lantmäteristyrelsen framhåller vid behandlingen av finansieringsfrågan angelägenheten av att reproduktionsanstalten efter ombildningen till bolag får driva sin verksamhet med utgångspunkt från en välkonsoliderad och sund ekonomisk ställning.

Aktiebolaget Sveriges litografiska tryckerier anför i förevarande fråga bl. a. följande.

»Den principfråga, till vilken utredningen enligt direktiven haft att taga ställning — frågan om lämplig företagsform för statens affärsdrivande organ — föranleder f. n. ej något yttrande från vår sida, så mycket mindre som utredningen vid framläggandet av sitt delförslag rörande statens reproduktionsanstalt förklarar, att ett dylikt framläggande icke innebär ett föregripande av utredningens ståndpunktstagande i övrigt. Över det nämnda

delförslaget anse vi oss emellertid ha anledning att yttra oss, *dels* emedan utredningen framhållit önskvärdheten av att ett beslut i fråga om företagsformen kompletteras med ett beslut i investeringsfrågan, *dels* emedan statens relationer till Generalstabens litografiska anstalt icke gjorts till föremål för en så allsidig belysning, som enligt vår mening varit önskvärd. Då utredningen, oavsett att direktiven icke giva anvisning härom, ansett sig böra framhålla önskvärdheten av ett beslut i investeringsfrågan hade det nämligen varit angeläget att, utöver de skäl som anförts beträffande valet av företagsform, framlägga en såvitt möjligt övertygande motivering för förslaget om beslut i investeringsfrågan. Det skall icke förnekas att i det aktuella fallet den ena frågan hänger samman med den andra, ett förhållande som emellertid icke innebär att den motivering som efterlyses skulle framstå såsom mindre angelägen.

Den enligt vår mening betydelsefulla fråga, som bort beaktas inför förslaget om beslut i investeringsfrågan är, huruvida de omfattande investeringar, vilka här torde avses, kunna anses ur statsfinansiell synpunkt berättigade. Inom den sektor, som utgöres av karttryck, synes marknaden tendera mot en överkapacitet, innebärande bl. a. att Generalstabens litografiska anstalt, samtidigt som den inhemska marknadens behov fullt ut tillfredsställes, upprätthåller en betydande export. Det kan med skäl ifrågasättas om ytterligare mera omfattande investeringar avseende reproduktion och tryckning av officiella kartor — varom här i främsta rummet torde vara fråga — kunna anses berättigade när befintliga resurser uppenbarligen äro tillräckliga. Under alla förhållanden synes en grundlig utredning böra företagas i investeringsfrågan, innan något beslut fattas rörande detta spörsmål. Ehuru det i och för sig är förståeligt att man från statsmakternas sida önskar slå vakt kring statens reproduktionsanstalt och dess förmåga att bestå, måste dock mot detta önskemål vägas de skäl som kunna andragas mot sådana kapitalkrävande investeringar, varom här blir fråga.»

Chefen för försvarsstaben förklarar att en investering av statliga medel för att öka landets samlade maskinella tryckeriresurser inte är erforderlig ur försvarets synpunkt.

Vad slutligen gäller utredningens förslag om att staten i samband med reproduktionsanstaltens ombildning till aktiebolag skulle övertaga ansvaret för viss del av de pensionsförpliktelser som f. n. åvilar anstalten må framhållas, att *statskontoret* och *riksräkenskapsverket* inte funnit skäl föreligga för en sådan avlyftning av pensionskostnaderna.

TCO understryker i detta sammanhang att någon försämring av personalens nuvarande förmåner inte kan accepteras.

V. Övergångsproblem i samband med reproduktionsanstaltens ombildning till aktiebolag

Lantmäteristyrelsens utredning. Lantmäteristyrelsen har i sin utredning behandlat de övergångsproblem i fråga om reproduktionsanstaltens lokaler, personal, finansiering av gällande pensionsåtaganden samt kapitalbildning som är förknippade med anstaltens ombildning till aktiebolag. Därjämte har i utredningen berörts vissa praktiska frågor rörande bolagsbildningen.

Beträffande reproduktionsanstaltens lokaler erinrar lantmäteristyrelsen om att de enskilda tryckeriföretagen under efterkrigstiden genomfört omfattande ny- och ombyggnader av sina anläggningar. För att reproduktionsanstalten inte vid ombildningen till aktiebolag skall givas ett oförmånligt utgångsläge i förhållande till de företag med vilka anstalten skall konkurrera på marknaden erfordras därför att statsmakterna medverkar till att anstalten erhåller ändamålsenliga lokaler.

I fråga om personalen föreslår lantmäteristyrelsen att reproduktionsanstaltens nya ledning och övriga tjänstemannapersonal utses så snart statsmakternas beslut rörande anstaltens nya företagsform föreligger. Ledningen bör utses av styrelsens ordförande och övriga tjänstemän av den designerade verkställande direktören. Lantmäteristyrelsen utgår från att nuvarande tjänstemän, som önskar övergå i bolagets tjänst, skall beredas anställning där. Skulle emellertid tjänsteman inte kunna beredas anställning vid bolaget, bör i princip motsvarande förfarande tillämpas som i propositionen 1960:184 skisserats beträffande sådan personal vid marinverkstäderna i Karlskrona, som vid ombildning av dessa verkstäder till aktiebolag inte kan beredas anställning vid bolaget.

Gällande kollektivavtal för arbetarpersonalen torde enligt lantmäteristyrelsens mening kunna övertagas av bolaget att gälla till dess uppsägning av desamma i vanlig ordning sker.

I fråga om avlöningsförmånerna förutsätter lantmäteristyrelsen i likhet med företagsformsutredningen, att personalen inte skall vidkännas försämring av sina samlade ekonomiska förmåner vid övergång till anställning hos det föreslagna bolaget. Från denna utgångspunkt bör, sedan bolagsbildningen beslutats, den närmare avvägningen mellan kontant lön och andra avlöningsförmåner samt pension göras till föremål för förhandlingar mellan bolagsledningen och de anställdas organisationer. Vad särskilt gäller pensionsförmånerna utgår lantmäteristyrelsen från att en förändring i anstaltens företagsform inte skall komma att påverka redan intjänade sådana.

Med hänsyn till att pensionsförmånerna för framför allt företagets arbetare f. n. är avsevärt större än inom tryckeribranschen i övrigt finner lantmäteristyrelsen att det vore mycket olyckligt om det nybildade bolaget skulle ha att svara för finansieringen av pensionsåtaganden som går utöver de för branschen normala. Styrelsen ansluter sig där-

för till företagsformsutredningens förslag att staten skall svara för dessa större förpliktelser.

Företagsformsutredningen har antytt två huvudlinjer för att lösa denna fråga, nämligen antingen att reproduktionsanstalten av statsmedel tillföres kapital för fondbildning motsvarande dessa utfästelsers värde mot förbindelse att svara för utgående pensioner eller att staten själv övertager och svarar för utfästelsernas fullgörande allteftersom detta blir aktuellt. Båda dessa metoder har kommit till användning i liknande sammanhang tidigare. Sålunda tillämpades alternativet med fondbildning, då domänverkets skogsindustriella rörelse överfördes till Aktiebolaget Statens skogsindustrier, medan staten övertog ansvaret för fullgörandet av pensionsutfästelser enligt de statliga pensionsförfattningarna bl. a. vid överföringen av Flottans skifferoljeverk på Kinnekulle till Svenska skifferoljeaktiebolaget.

En förutsättning för tillämpning av alternativet med fondbildning torde få anses vara, att det tillämnade aktiebolaget i sin rörelse kan förränta ett kapital av en storleksordning motsvarande det försäkringstekniska värdet av pensionsåtagandena. Även om denna förutsättning skulle föreligga, kan det dock, anser lantmäteristyrelsen, vara tveksamt om det med hänsyn till de f. n. osäkra faktorer, som måste ingå i varje beräkning av de framtida pensionskostnaderna, ur statens synpunkt är lämpligt att välja denna metod.

Det andra alternativet — där staten först vid inträffande pensionsfall skulle övertaga ansvaret för fullgörandet av pensionsutfästelser enligt de statliga pensionsförfattningarna — finner styrelsen dels medföra en klar administrativ fördel för bolaget, dels ekonomiskt sett framstå såsom en bättre anordning för statsverket.

Budget- och bokföringsmässigt torde, om det av lantmäteristyrelsen förordade alternativet väljes, kostnaderna böra belasta de under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslagen Egenpensioner åt f. d. anställningshavare i statens tjänst och Familjepensioner åt efterlevande till anställningshavare i statens tjänst. Därest såsom en följd av förhandlingar reproduktionsanstalten skulle ha att utgiva viss ersättning till statsverket för pensionering av anställda hos bolaget, bör denna lämpligen tillgodoföras inkomstititeln Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster.

Vid sina beräkningar beträffande kapitalbildningen har lantmäteristyrelsen utgått från förutsättningen att bolaget skall disponera ett kapital motsvarande läget den 1 juli 1960 med följande kompletteringar:

1. normal förslitning under budgetåret 1960/61 beaktas;
2. redan medgivna men inte utnyttjade investeringsbemyndiganden (ca 325 000 före den 1 juli 1960 och 120 000 för budgetåret 1960/61 eller tillhoppa ca 445 000 kr.) förutsättes skola tagas i anspråk och redovisas beräkningsmässigt som om de slutförts före den 1 juli 1961;
3. begärt investeringsanslag för budgetåret 1961/62 (215 000 kr.) förutsättes gälla även för bolaget;

4. ytterligare investeringar i maskiner m. m. för 200 000 kr. beräknas för viss utökad verksamhet;
5. ökat rörelsekapital, varav a) omsättningstillgångar 100 000 och b) övrigt rörelsekapital 100 000, sammanlagt 200 000 kr., beräknas erforderligt som följd av den antagna ökade verksamheten;
6. flyttning sker till nya lokaler, varvid härför reserverade medel, 100 000 kr., utnyttjas; då dessa medel nu är engagerade i rörelsen i form av likvida medel erfordras ett motsvarande medelstillskott för att täcka det nu föreliggande behovet av rörelsekapital.

De gjorda antagandena beträffande det erforderliga kapitalet, d. v. s. att detta skall motsvara läget den 1 juli 1960 med vissa ändringar, innebär att några nyinvesteringar av större omfattning utöver de redan medgivna inte bedömts vara erforderliga. Sistnämnda antagande baserar sig på tanken att endast en relativt måttlig expansion av verksamheten utöver den som kan ske inom ramen för nuvarande maskinella resurser ansetts böra äga rum vid början av bolagets verksamhet. Lantmäteristyrelsen reserverar sig dock för den inverkan, som en ändring av den framtida ordningen för tryckningen och förläggningen av de officiella kartorna kan komma att innebära.

Lantmäteristyrelsen har såsom framgår av det föregående ansett sig böra basera sina beräkningar av kapitalbehovet på förutsättningen att reproduktionsanstaltens nuvarande pensionsförpliktelser i viss utsträckning överföres på statsverket och att bolagets lokalbehov tillgodoses genom förhyring. Därest bolagets lokalbehov skulle behöva tillgodoses genom nybyggnad eller genom förvärv av fastighet erfordras enligt lantmäteristyrelsens mening ett betydande belopp härför. Någon närmare utredning av ett sådant alternativ har inte företagits i detta sammanhang. På bolagets lokaler belöpande del av byggnadskostnaderna m. m. beräknas dock uppskattningsvis bli av storleksordningen 4 å 5 milj. kr.

Reproduktionsanstalten har bemyndigande att utnyttja en rörlig kredit i riksgäldskontoret av upp till 700 000 kr. En sådan kredit anser styrelsen erforderlig även för det föreslagna bolaget. Detta utesluter dock inte att krediten kan utformas på annat sätt, t. ex. som kredit i öppna marknaden.

Sammanfattningsvis har lantmäteristyrelsen redovisat sitt förslag så, att den till aktiebolag ombildade reproduktionsanstalten bör

1. äga ett aktiekapital av nominellt 1.2 milj. kr.;
2. äga en reservfond av 0.24 milj. kr., bildad genom att aktierna tecknas till en överkurs av 20 procent;
3. erhålla ett långfristigt lån av 1.2 milj. kr.;
4. äga bemyndigande att utnyttja en rörlig kredit omfattande ett belopp av högst 0.7 milj. kr.

För aktieteckning beräknas under fonden för statens aktier ett investeringsanslag av 213 000 kr. vara erforderligt. Till samma fond bör överföras ett belopp motsvarande nettokapitalet för statens reproduktionsanstalts fond. Eventuellt förefintlig reservation å investeringsanslagen Utökad ma-

skinell utrustning resp. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten under rubriken Diverse kapitalfonder: Statens reproduktionsanstalts fond bör likaså överföras till fonden för statens aktier.

Det långfristiga lånet bör enligt lantmäteristyrelsen utlämnas från fonden för låneunderstöd. Under denna fond behöver därför uppföras ett nytt anslag av 1.2 milj. kr. Därvid förutsättes att efter eventuell värdegräning återstående del av reserverade medel skall återföras till statsverket.

Av erforderliga (1.44 + 1.2 =) 2.64 milj. kr. beräknas statens reproduktionsanstalts fond samt kontot för reserverade medel svara för sammanlagt 1.711 milj. kr., medan återstoden 0.929 milj. kr. utgör nytillskott.

Beräkningarna är beroende av de i det föregående redovisade ställningstagandena samt av utfallet av reproduktionsanstaltens verksamhet budgetåret 1960/61 och de avskrivningar som företages.

Avslutningsvis har lantmäteristyrelsen framlagt vissa förslag i fråga om tillvägagångssättet vid bolagsbildningen.

Styrelsen har därvid utgått från att det nya bolaget skall börja sin verksamhet den 1 juli 1961. Uppdrag bör lämpligen snarast möjligt lämnas åt den person som avses bli ordförande i bolagets styrelse, att förbereda övergången till bolag, innefattande bl. a. upprättande av de för bolagsbildningen erforderliga handlingarna samt vidtagande av förberedande åtgärder för att anställa verkställande direktör och övrig personal.

Vid riksdagens bifall till förslaget om bolagsbildning bör åt nyssnämnda person meddelas formellt uppdrag att å statens vägnar vidtaga erforderliga åtgärder för att bilda bolaget. Nu avsett uppdrag kan enligt lantmäteristyrelsen lämpligen meddelas i regleringsbrevet, som ytterligare bör innefatta godkännande av bolagsordning, föreskrifter i fråga om reproduktionsanstaltens pensionsåtaganden ävensom eventuellt ytterligare pensionsbestämmer, föreskrifter om anslagsdisposition beträffande aktieteckning och lånemedel samt förfarandet med reproduktionsanstaltens egendom, anvisning om bokföringsåtgärder samt uppgift om vem som skall å konstituerande bolagsstämma och framdeles föra talan och utöva rösträtt för statens aktier i bolaget.

Yttrandena. *Landsorganisationen i Sverige* tillstyrker att arbetet på en omvandling av statens reproduktionsanstalt till bolag fortsättes enligt redovisade förslag och direktiv. Beträffande lokalfrågan framhåller LO, att en nödvändig förutsättning för ökad konkurrenskraft är att reproduktionsanstalten erhåller nya lokaler. Nuvarande tekniskt omoderna lokaler och hissar och alltför begränsade utrymmen ökar transport- och arbetskostnaderna och begränsar anstaltens möjlighet att följa med i den snabba utveckling, som svensk litografisk och typografisk industri i övrigt haft möjlighet till under de senaste årtiondena.

I personalfrågan ansluter sig LO till den princip som utredningen fastlägger och vilken också överensstämmer med den som redovisades i 1953 års utrednings betänkande, nämligen att de anställdas totala ekonomiska förmåner inte skall försämrans vid övergång till ny företagsform för reproduktionsanstalten. Det må emellertid bli den kommande fackliga förhandlingsdelegationens uppgift att inom ramen för nämnda princip i förhandlingar med bolagsledningen göra de detaljerade avväganden, som är nödvändiga.

Vad gäller finansieringen av det till bolag ombildade företaget uttalar LO, att det med ledning av tillgängliga uppgifter förefaller som om företaget har ekonomiska möjligheter att arbeta på ett tillfredsställande sätt i konkurrens med övriga företag på marknaden och därvid också visa upp ett godtagbart ekonomiskt resultat. Till de finansiella problemen hör emellertid den betydelsefulla och alltjämt olösta frågan om ändamålsenliga fabrikslokaler åt företaget. Inte enbart lokalfrågan i sig själv måste äntligen finna en tillfredsställande lösning utan också de finansiella villkor, under vilka lokalfrågan kan lösas åt företaget.

Statstjänstemannaförbundet har begränsat sitt yttrande till att avse de övergångsproblem som berör den vid anstalten anställda tjänstemannapersonalen. I yttrandet understrykes särskilt utredningsuttalandet att personalen inte skall vidkännas försämring i sina samlade ekonomiska förmåner vid övergång till anställning hos bolaget. Förbundet säger sig utgå från att de kommande förhandlingarna med personalorganisationerna kommer att ske mot bakgrunden av ett sådant ställningstagande.

Vidare instämmer förbundet i uttalandena rörande önskvärdheten av att ett beslut i fråga om företagsformen kompletteras med ett beslut i lokalfrågan. Enligt förbundets mening bör tidpunkten för ändring av företagsformen sammanfalla med tidpunkten för inflyttning i nya lokaler.

VI. Det statliga karttrycket

Nuvarande organisation av det statliga karttrycket. Bland de kartproducerande statsmyndigheterna intager rikets allmänna kartverk den främsta platsen. Dess kartor tryckes i huvudsak hos Generalstabens litografiska anstalt. En inte obetydlig mängd sekundärreproduktioner av kartorna utföres dock vid försvarsstabens tryckeri.

Det civila karttrycket

Rikets allmänna kartverk har enligt sin instruktion till uppgift att upprätta, utgeva och vid behov revidera ekonomiska och topografiska kartor, fotokartor och översiktskartor samt för försvaret erforderliga specialkartor

av permanent natur. Kartverket framställer därvid originalen till kartorna och har upphovsrätt till kartorna — intill den 1 juli 1961 enligt lagen den 14 december 1956 om skydd för vissa kartor och därefter enligt lagen den 30 december 1960 om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

De kartor som f. n. utgives av kartverket är följande.

1. **Ekonomiska kartan i skalan 1:10 000**
Av kartans beräknade totala antal kartblad eller ca 13 000 har vid årsskiftet 1960/61 utgivits 6 445 blad.
2. **Topografiska kartan i skalan 1:100 000 (1:200 000 för vissa delar av Norrlands inland)**
Denna karta, som benämnes den gamla topografiska kartan eller generalstabskartan, har utgivits för hela landet och revideras blott i begränsad omfattning.
3. **Topografiska kartan i skalan 1:50 000**
Kartan benämnes den nya topografiska kartan. Den började utgivas år 1954 och har vid årsskiftet 1960/61 utkommit med 83 blad, vilket motsvarar ca 1/12 av landets yta.
4. **Översiktskartan i skalan 1:400 000**
Denna karta nyframställdes för hela landet åren 1913—1917 och har därefter reviderats med omkring 10 års intervall. Ny typ för översiktskarta i skalan 1:250 000 fastställdes av Kungl. Maj:t år 1958.
5. **Höjdkartan i skalan 1:500 000**
Kartan, som utgavs under tiden 1886—1922, torde inte komma att ersättas, då nuvarande upplagor slutsålls.
6. **Generalkartan i skalan 1:1 000 000**
Denna karta utgavs i modernt utförande under år 1958 och torde komma att åjourföras med relativt korta intervall.
7. **Internationella världskartan i skalan 1:1 000 000**
Av denna karta svarar kartverket för fyra blad.

Generalstabens litografiska anstalt trycker och förlägger den ekonomiska kartan, de topografiska kartorna, generalkartan samt översiktskartan i skalan 1:400 000. I fråga om de kartor, vilka kartverket förlägger, nämligen höjdkartan, internationella världskartan och vissa bladöversikter m. m., har tryckningen fördelats mellan Generalstabens litografiska anstalt och statens reproduktionsanstalt efter anbud.

Förhållandet mellan rikets allmänna kartverk och Generalstabens litografiska anstalt i fråga om tryckning och förlag regleras av skilda avtal. I avtalen förbinder sig kartverket att till anstalten överlämna koncept till de olika kartorna samt överlåter med vissa undantag till anstalten rätten att såsom förläggare reproducera, trycka och försälja kartorna. Anstalten å sin sida åtager sig att trycka och förlägga vissa editioner av kartorna samt försälja dem till allmänheten till fastställda priser ävensom erlägga avgifter till kartverket för varje försold karta. I allmänhet bekostar anstalten tryckningen. Beträffande den ekonomiska kartan bidrager dock kart-

verket i princip med halva tryckningskostnaden eller f. n. i flertalet fall med 691 kr. per kartblad. Vid nytryck av kartan svarar emellertid anstalten för hela tryckningskostnaden.

Enligt avtalen gäller vissa undantag från Generalstabens litografiska anstalts ensamrätt att reproducera kartor. Sålunda har militära myndigheter och lantmäteriväsendet rätt att för eget behov och för fullgörande av sina tjänsteåligganden, i samma utsträckning som skett före det nuvarande avtalskomplexets tillkomst, kopiera kartor utan att erlagga royalty till anstalten. Kartverket kan obehindrat utnyttja kartorna för framställning av andra produkter än tryckta kartor för försäljning. Länslantmäterikontoren äger vidare framställa och försälja kopior av svartrycket av den ekonomiska kartan, då fastighetsindelningen å denna förts åjour inom kontoren. Slutligen har statens reproduktionsanstalt rätt att framställa och försälja kopior av ekonomiska kartan, såvitt angår indelningsärenden.

Kartverkets egen förlagsverksamhet avseende kartor är av förhållandevis ringa omfattning och omsättningen uppgår blott till ca 25 000 kr. Däremot bedrivs en betydande förlagsverksamhet beträffande flygbildsmaterial.

Det militära karttrycket

De karttyper, som anskaffas för försvarsväsendet, utgöres i regel av kartverkets produkter, vilka därvid merendels försetts med vissa påtryck. De vanligaste karttyperna är generalkartans militärupplagor i skalan 1:1 000 000, översiktskartan, vägbreddskartan och försvarets indelningskarta i skalan 1:400 000, fältkartan och generalstabskartan i skalan 1:100 000, telefonkartan i skalan 1:100 000 eller 1:200 000 och eldledningskartan i skalan 1:20 000.

Av kartor, som framställes av annan än kartverket, användes inom försvarsväsendet Generalstabens litografiska anstalts turistkarta, Kungl. automobilklubbens karta för genomgående trafik, flygvapnets flygkarta i skalan 1:300 000 och flygvapnets luftförsvarsorienteringskarta. Översiktskartan, vägbreddskartan och försvarets indelningskarta torde liksom flygkartan inom de närmaste åren komma att ersättas av en provisorisk översiktskarta i skalan 1:250 000.

De kartor, som i fredstid anskaffas för försvarsväsendet, utgör endast en mindre del av krigskartebehovet. Huvuddelen av detta tillgodoses genom tryckning vid ett skärpt läge eller under krig.

Försvarsstabens eget tryckeri utnyttjas främst för framställning av särtryck ur generalstabskartan. Av tryckeriets genomsnittliga årsproduktion under de senaste åren eller ca 200 000 särtryck är blott omkring fem procent krigskartor.

Den helt övervägande delen av det militära karttrycket ombesörjes av Generalstabens litografiska anstalt efter beställning av chefen för för-

svarsstaben. Därvid tillämpas kontrakt av år 1957 med prislistor, som senast justerats år 1958. Gällande kontrakt löper tills vidare med en uppsägningstid av sex månader.

Försvaret tillgodoser i viss utsträckning sitt kartbehov genom inköp av förlagskartor. Därvid anlitas Generalstabens litografiska anstalts förlag beträffande översiktskartan, vägbreddskartan och generalstabskartan jämte förlagssärtryck ur denna.

Enligt Generalstabens litografiska anstalts räkenskaper uppgår den totala kostnaden för kartor m. m., som inköpts av militära myndigheter hos anstalten, till ca 772 000 kr. för år 1958 och 885 000 kr. för år 1959. Här dominerar kartor framställda av kartverket och deras andel uppgår i genomsnitt till 83 procent av totalbeloppen. Förbandens inköp av kartor i bokhandeln har för år 1959 beräknats till ca 14 000 kr. Sammanlagt uppgår inköpen av kartor m. m. för år 1959 således till omkring 900 000 kr.

Kartförrådet vid försvarsstabens arméavdelning fungerar liksom flygbokförrådet i viss mån som ett kartförlag. Vid förstnämnda kartförråd finnes över en miljon kartexemplar, fördelade på ca 15 000 blad. Försäljningen från förrådet, vilken varit av storleksordningen 50 000 kartexemplar per år, sker till militära och i viss ringa omfattning till civila myndigheter.

I detta sammanhang lämnas ingen redogörelse för krigskartetryckningen.

Statens sakrevisions utredning. I beslut den 27 juni 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens sakrevision att i samråd med rikets allmänna kartverk och försvarsstaben verkställa utredning rörande frågan om lämpligaste formen för handhavande av det statliga karttrycket ävensom därmed sammanhängande frågor. Utredningen, som bedrivits inom en för ändamålet bildad arbetsgrupp i vilken ingått representanter för de tre nyssnämnda myndigheterna samt särskilt tillkallade sakkunniga, redovisades såsom tidigare nämnts i skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juni 1960.

Sakrevisionen har, framhåller ämbetsverket, funnit skäl föreligga för en undersökning av möjligheterna att organisera tryckning och förläggande av de officiella kartorna på annat sätt än vad f. n. är fallet. Efter en undersökning av de reproduktionstekniska förutsättningarna, marknadens tryckerikapacitet samt förlags- och distributionsresurser, samverkan mellan rikets allmänna kartverk och försvarsstaben ävensom krigskarteförsörjningen framlägger sakrevisionen följande tre alternativ för frågans lösning.

Alternativ 1. Statligt tryckeri och förlag

Statens egna organ, statens reproduktionsanstalt och rikets allmänna kartverk, övertager tryckning och förlagsrörelse. En lokal samordning av dessa organ anses därvid vara till fördel. Alternativet förutsätter, att krigskartetrycket ordnas antingen genom en ökad krigskartetryckning i fred eller genom särskilda avtal om förtur för karttryck i ett skärpt läge.

Sakrevisionen uttalar, att kravet på konkurrens inte tillgodoses enligt

detta alternativ. Därjämte torde det bli svårt att intressera Generalstabens litografiska anstalt för att deltaga i tryckningen av kartor vid ett beredskapsläge, om företaget inte alls utnyttjas för den fredsmässiga tryckningen av motsvarande kartor.

Alternativ 2. Statligt förlag

Rikets allmänna kartverk förlägger sina kartor och anlitar för tryckningen de företag, som i fri konkurrens kan utföra denna bäst och billigast. Förlaget omfattar ordinarie karteditioner samt vissa förlagssärtryck och kartor med särskilda påtryck. I anslutning till förlaget bör tillfälliga särtryck framställas. Verksamheten bör samordnas med kartverkets fotogrammetriska beställningsverksamhet och finansieras enligt de principer, som gäller för denna fr.o.m. den 1 juli 1961. Kapitalbehovet på längre sikt bör tillgodoses av influtna medel, då produktpriserna avses skola täcka alla kostnader, som är förenade med tryckning, förläggande och distribution. Om förlaget skall organiseras i full omfattning redan från början, kräves dock ett relativt betydande begynnelsekapital för att täcka förstångsanskaffningen av kartor.

Alternativ 3. Revision av nuvarande avtalssystem

Här förutsättes att, efter en genomgripande revision av nuvarande avtalskomplex, Generalstabens litografiska anstalt delvis bibehålles vid upphovsrätten till de officiella kartorna. Därvid överlåter kartverket till anstalten rätten att sälja kartorna i öppna marknaden, medan kartverket bibehåller övrig rätt till kartorna. Detta innebär, att kartupplagor för statens eget behov eller för en begränsad krets, t. ex. orienteringsklubbar, kan framställas utan att anstalten beröres härav. Fullständig insyn i anstaltens bokföring bör erhållas, och vinsten bör fördelas mellan staten och anstalten. Avtalet bör utformas så, att staten har reell möjlighet att med lämpliga tidsintervall ompröva formerna för karttrycket.

Sakrevisionen har inte förordat något av alternativen, enär de olika alternativens ekonomiska innebörd för statsverket ansetts kunna fullt klarläggas först efter ingående förhandlingar med Generalstabens litografiska anstalt samt sakrevisionen inte funnit sig ha befogenhet att ingå i dylika förhandlingar. Det har ej heller ansetts lämpligt att påbörja sådana, förrän hithörande problem blivit föremål för mera allmänna överväganden.

Utredningen för vidare beredning av frågor rörande det statliga karttrycket. Utredningen har i enlighet med sina direktiv utgått från vad i statens sakrevisions utredning och däröver avgivna yttranden anförts samt har under utredningsarbetets gång haft överläggningar med statens reproduktionsanstalt och Generalstabens litografiska anstalt. De sakkunniga be-tecknar sitt förslag, vars slutliga utformning är avhängig av resultatet av särskilda förhandlingar, såsom en modifierad art av sakrevisionens alternativ 2 såtillvida, att det innebär att ett statligt förlag skall upprättas med tryckning i fri konkurrens och statlig eller enskild distribution samt att organisationen av krigskartetryckningen skall förbättras.

Förslaget, vars genomförande beräknas kunna påbörjas tidigast vid ingången av år 1963, har av utredningen sammanfattats sålunda.

1. Upphovsrätten till de officiella kartorna återföres till staten. Härvid aktualiseras i första hand frågan om uppsägning av avtalen rörande generalstabskartan, nya topografiska kartan, översiktskartorna och generalkartan. Frågan om uppsägning av avtalet beträffande ekonomiska kartan torde i samband med särskilda förhandlingar få övervägas bl. a. med hänsyn till att rikets allmänna kartverk och Generalstabens litografiska anstalt tolkar avtalet på olika sätt.
2. Tryckningen av de officiella kartorna sker i princip i fri konkurrens.
3. Annan än staten kan få sekundärutnyttja de officiella kartorna och deras underlag i den mån staten så medger.
4. Om distributionen av de officiella kartorna inte skall handhas av kartverket i egen regi, bör den utlämnas som en ren kommissionärsuppgift, varvid statens reproduktionsanstalt eller Generalstabens litografiska anstalt kan komma i fråga såsom distributör. Valet mellan dessa alternativ blir bl. a. beroende av ekonomiska överväganden och torde få anstå till dess särskilda förhandlingar upptages.
5. Planläggningen, ledningen och ansvaret för krigskartetryckningen ankommer på kartverket, som därför erhåller erforderliga direktiv från vederbörande militära myndighet. Nuvarande organisation för krigskartetryckningen förstärkes bl. a. genom utnyttjande av ytterligare företag.
6. Den militära och civila kartproduktionen samordnas i den utsträckning som är möjlig.

VII. Lantmäteristyrelsens skrivelse angående statens reproduktionsanstalts anslagsäskanden för budgetåret 1961/62

Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning samt Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten. För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under rubriken Statens reproduktionsanstalts fond anvisats dels 110 000 kr. till utökad maskinell utrustning, dels 10 000 kr. till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid statens reproduktionsanstalt.

Med överlämnande av framställning från reproduktionsanstalten ävensom yttrande däröver av statens tryckeriintendent hemställer *lantmäteristyrelsen* (skr. 19/9 1960), att för nästa budgetår måtte anvisas dels ett investeringsanslag av 205 000 kr. till utökad maskinell utrustning vid reproduktionsanstalten, dels ett investeringsanslag av 10 000 kr. till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten.

Det äskade anslaget av 205 000 kr. avses för ersättningsanskaffning av följande utrustning.

1 enfärgs offsetpress	165 000
1 tryckautomat	15 000
1 cylinderautomat	35 000
1 anlimningsmaskin	2 500
1 perforermaskin	8 000
	<hr/>
	225 500

Reproduktionsanstalten beräknar att kunna erhålla sammanlagt 20 000 kr. vid försäljning av motsvarande utrangerade maskiner.

Lantmäteristyrelsen framhåller, att det med hänsyn till konkurrensförhållandena inom den grafiska industrin är angeläget, att reproduktionsanstaltens produktions-, leverans- och konkurrensförmåga i möjligaste mån hålles i nivå med utvecklingen på marknaden i övrigt. Härför erfordras uppenbarligen att anstaltens maskinella utrustning är modern och effektiv.

Statens tryckeriintendent anför, att de föreslagna nyanskaffningarna av maskiner torde komma att främja en rationalisering av arbetsförhållandena vid anstalten. De redovisade kostnadsberäkningarna har inte givit anledning till erinran.

VIII. Departementschefen

Statens reproduktionsanstalt har enligt sin instruktion till uppgift att, mot betalning, åt staten och dess organ ävensom åt enskilda utföra reproduktion och tryck av kartor, ritningar, blanketter m. m. samt att bedriva förlagsverksamhet i samband därmed. Reproduktionsanstalten erhöll sin nuvarande organisation såsom ett affärsdrivande verk under lantmäteristyrelsens överinseende år 1926. Därefter har anstalten genomgått en betydande utveckling och bedriver numera en relativt omfattande tryckeri- och förlagsverksamhet.

För närvarande innefattar reproduktionsanstaltens organisation, för vilken lämnats en närmare redogörelse i det föregående, bland annat en litografisk och en typografisk avdelning samt bokbinderi, kartredaktion och förlag. Den litografiska avdelningens produktion består till cirka 50 procent av karttryck och till återstående del av blanketryck, förpackningstryck, journaler och tidskrifter, m. m. I tryckningen av de av rikets allmänna kartverk framställda kartorna har anstalten — trots syftet med anstaltens tillkomst och instruktionens ordalag — hittills medverkat endast i mycket ringa utsträckning. De karttryck som anstalten för närvarande utför är i första hand sådana som har samband med lantmäteriets fastighetsbildningsåtgärder, vidare grundkartor för olika planeringsändamål, byggnadsplaner, stadsplaner och generalplaner, kartor i samband med ändring i rikets indelning samt andra beställningar för städers och samhällens behov, exempelvis turistkartor och adresskartor. Verksamheten på den litografiska avdelningen innefattar även fotografiskt ateljéarbete. Den typografiska avdelningen trycker blanketter, böcker, tidskrifter m. m. Avdelningen utför jämväl visst riksdagstryck. Kartredaktionen bedriver kundservice i samband med beställningstryck av kartor samt framställer manuskript för karttryck. Vid förlaget tillhandahålles en mångfald olika

artiklar, däribland cirka 1 000 olika slag av blanketter. Förlagsverksamheten har en årsomsättning å i runt tal en miljon kronor och antalet försändelser under ett år uppgår till cirka 30 000. Sistnämnda verksamhet omfattar inte bara litteratur och blanketter utan även kartpapper, plaster och annat ritmaterial. I samarbete med andra statliga organ har i vissa fall även kartor införts i förlags- och distributionsverksamheten. Slutligen bedrivs vid anstalten visst utvecklingsarbete på karttryckets område.

För närvarande är antalet anställda vid anstalten i runt tal 150. Övervägande flertalet av dessa är specialutbildade för karttryck. Årsomsättningen uppgår till cirka 3,6 miljoner kronor.

Den år 1926 tillkomna organisationsformen visade sig tidigt mindre ändamålsenlig för reproduktionsanstalten. Redan år 1931 framlade lantmäteristyrelsen, såsom förut redovisats, förslag om att anstalten helt skulle skiljas från ämbetsverket och ställas under en särskild styrelse. Anstaltens verksamhet, som till en början huvudsakligen omfattade vissa kartreproduktionsarbeten inom lantmäteriet, hade nämligen utvecklats på ett sådant sätt att arbetena till större delen verkställdes åt beställare utanför det samma. Även ur affärsekonomiska synpunkter ansåg lantmäteristyrelsen skäl föreligga för att anstalten skulle erhålla en självständig ställning.

Frågan om en ändring av reproduktionsanstaltens företagsform från affärsdrivande verk till aktiebolag berördes första gången i ett år 1936 avgivet utredningsförslag rörande rikets ekonomiska kartläggning. I detta angavs såsom en alternativ organisatorisk lösning, därest staten skulle omhänderta karttrycket och kartutgivningen, att anstalten ombildades till ett aktiebolag med staten som intressent. Samma fråga blev sedermera föremål för behandling av en delegation inom 1946 års tryckeriutredning. Efter att ha konstaterat att anstaltens verksamhet blivit så omfattande och organisationen vunnit sådan stadga, att det måste anses motiverat att anstalten organiserades såsom ett helt fristående organ, fann delegationen att skäl talade för att anstalten omvandlades till aktiebolag men stannade likväl för att den tills vidare borde vara affärsdrivande verk ehuru under särskild styrelse.

Ämnet har senast behandlats av 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna. Dess förslag, som är enhälligt,¹ innebär att anstalten bör ombildas till ett fristående aktiebolag med staten som ägare. Anstalten föreslås skola i princip ha samma arbetsuppgifter som för närvarande men beredas ökade möjligheter att erhålla uppgifter i samband med tryckningen av de officiella kartorna. Å andra sidan anser utredningen, att någon förtursrätt vad gäller statligt tryck inte bör tillerkännas

¹ Utredningens ledamöter var vid tidpunkten för behandlingen av förevarande fråga landshövdingen K. J. Olsson, riksdagsledamöterna W. S. Edström, N. O. Jönsson, N. G. Stenberg och O. V. Åman, överdirektören H. E. Oredsson, direktören E. W. Tunhammar, byråchefen G. L. Eriksson samt ombudsmannen T. V. Flybo.

anstalten. I sammanhanget framhåller utredningen såsom nödvändigt att anstaltens lokalförhållanden förbättras. Utredningen uttalar sig också för att redovisnings- och revisionsystemet utformas på det sätt som gäller inom andra statliga aktiebolag. Slutligen föreslår utredningen fortsatt prövning av vissa övergångsfrågor i samband med bolagsbildningen, bland annat spörsmålen om bolagets eget kapital, personalens avlönings- och pensionsförhållanden samt finansieringen av pensionsåtagandena.

Utredningens principförslag om bolagsbildning av reproduktionsanstalten har tillstyrkts av samtliga remissorgan som uttalat sig i ämnet utom av riksräkenskapsverket. Enligt detta ämbetsverk bör för övrigt frågan om företagsformen upptagas till avgörande först i samband med den slutliga prövningen av det officiella karttryckets ordnande.

De av 1953 års utredning angivna övergångsproblemen ävensom vissa andra frågor rörande reproduktionsanstaltens lokaler, personal, finansiering, kapitalbildning m. m. har på Kungl. Maj:ts uppdrag utretts av lantmäteristyrelsen i samråd med statskontoret, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd och statens avtalsnämnd. Beträffande de av sagda myndigheter i januari 1961 framlagda utredningsförslagen och de häröver avgivna remissyttrandena torde jag få hänvisa till den föregående redogörelsen.

I sitt hösten 1960 avgivna slutbetänkande med förslag till reformering av de nuvarande statliga företagsformerna m. m. har 1953 års utredning ånyo betonat, att aktiebolagsformen bör särskilt väl lämpa sig för reproduktionsanstalten.

Innan jag redovisar min egen ståndpunkt till spörsmålet om reproduktionsanstaltens framtida företagsform vill jag först beröra en av de verksamhetsgrenar, vars fortsatta inriktning och omfattning särskilt påverkar företagets utveckling. Jag åsyftar här reproduktionsarbetet m. m. i fråga om kartor. Såsom förut nämnts svarar anstalten för närvarande inte för någon nämnvärd del av tryckningen, lagerhållningen eller distributionen av de av rikets allmänna kartverk framställda officiella kartorna. Ifrågasvarande trycknings-, lagerhållnings- och distributionsuppgifter liksom upphovsrätten till flertalet av de av kartverket utgivna kartorna har genom avtal och mot viss royalty för kartverket överlåtits på det privata företaget Generalstabens litografiska anstalt, tillhörande Esseltekoncernen.

De inom försvarsväsendet använda karttyperna utgöres till helt övervägande delen av kartverkets produkter och bearbetningar därav. Även det militära karttrycket utföres i allmänhet av Generalstabens litografiska anstalt och då i enlighet med avtal som träffats mellan chefen för försvarsstaben och nämnda privata företag.

Frågan om det statliga karttryckets ordnande har varit föremål för utredning vid åtskilliga tillfällen. En uppräknig av dessa har skett i det föregående. Därvid har närmare återgivits vissa synpunkter och förslag

dels av statens sakrevision i en i juni 1960 avgiven promemoria, dels av en därefter särskilt tillsatt expertkommitté i ett nyligen avgivet betänkande.

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t meddelat beslut i anledning av sistnämnda betänkande. Kungl. Maj:t har härvid bland annat förordnat att samtliga mellan kartverket och innehavaren av Generalstabens litografiska anstalt träffade avtal om tryckning och förlag av officiella kartor skall uppsägas med giltighet från och med den 1 januari 1963. Samtidigt har chefen för jordbruksdepartementet bemyndigats tillkalla en förhandlingsdelegation med uppgift att inom jordbruksdepartementet — med utgångspunkt från att, från och med nämnda tidpunkt, förläggandet av de officiella kartorna skall åvila staten, tryckningen av kartorna i princip skall ske efter anbudsförfarande och distributionen av kartorna i fråga skall ombesörjas inom den statliga sektorn — överlägga med berörda parter om de övergångsproblem, som uppkommer till följd av avtalsuppsägningen, samt att inkomma till Kungl. Maj:t med de förslag som överläggningarna leder till.

Med hänsyn till reproduktionsanstaltens arbetsuppgifter och verksamhetsinriktning finner jag — liksom den enhälliga, av företrädare för skilda intressegrupper sammansatta kommittén för behandling av frågor rörande de statliga företagsformerna — att anstalten bör ombildas till statligt aktiebolag. Den nuvarande reproduktionsanstaltens verksamhet torde bära överföras på det nya bolaget den 1 juli 1962. Genom den förordade ändringen av företagsformen blir anstalten jämställd med de privata företag på marknaden som den har att konkurrera med. Den allmänna tryckeriverksamheten vid anstalten och det tidigare i dag beslutade förfarandet beträffande tryckningen liksom också i fråga om distributionen av de officiella kartorna motiverar att anstalten får ökade konkurrensmöjligheter. Jag vill i detta sammanhang erinra om företagsformsutredningens principuttalande i dess slutbetänkande, att bolagsformen synes framför allt bära väljas vid industriell och teknisk drift, där affärsverksamheten skall bedrivas på i stort sett samma villkor som i det enskilda näringslivet och i konkurrens med detta. Genom affärsdrift i bolagets form kommer vidare det statliga organet redovisningsmässigt och skattemässigt i samma ställning som ett privat företag.

I den bolagsordning för det nya statliga bolaget som Kungl. Maj:t skall fastställa bör angivas att detta har till ändamål att bedriva tryckeri- och förlagsverksamhet, innefattande även reproduktionsarbete i fråga om kartor.

Bolagets aktiebrev bör ställas till viss man. För den händelse vissa aktier framdeles kan komma att överlåtas på utomstående bör i bolagsordningen intagas sedvanliga bestämmelser innebärande skydd mot utländskt inflytande samt om hembudsskyldighet. Röststrätten för statens aktier på bolagsstämman utövas av den Kungl. Maj:t i varje särskilt fall därtill utser. Änd-

ringar i bolagsordningen bör för att äga giltighet fastställas av Kungl. Maj:t. Bolagets inre organisation bör fastställas av den blivande styrelsen.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att låta vidtaga de förberedelseåtgärder, som erfordras för reproduktionsanstaltens övergång till bolag den 1 juli 1962. Det är min avsikt att så snart riksdagen meddelat sitt principbeslut om bolagsbildningen föreslå Kungl. Maj:t att tillsätta en särskild arbetsgrupp med karaktär av interimsstyrelse för det blivande bolaget. Gruppen bör genomföra sådana undersökningar om bolagets inriktning i fråga om skilda verksamhetsgrenar, om dessas lämpliga omfattning och om organisationen i stort ävensom sådana förhandlingar med bland annat berörda personalkategorier som bör vara avslutade innan bolaget träder i funktion.

Skulle anställd vid reproduktionsanstalten av någon anledning inte kunna beredas anställning vid bolaget bör, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, i princip tillämpas motsvarande förfarande, som 1960 års riksdag förordat (prop. 184, SU 206, rskr. 402) beträffande sådan personal vid marinverkstäderna i Karlskrona, som vid ombildningen av dessa verkstäder till bolag inte kan beredas anställning vid detta. Det skall i enlighet härmed ankomma på vederbörande arbetsmarknadsorgan att i samarbete med bland annat företagets ledning verka för vederbörandes omplacering. Därest någon anställd ej skulle kunna beredas fortsatt anställning, synes Kungl. Maj:t böra äga bereda vederbörande viss ekonomisk gottgörelse enligt regler, i huvudsak utformade i anslutning till de bestämmelser, som med stöd av riksdagens beslut (prop. 1958: 101 och 1959: 110) gäller rörande övertalig personal vid örlogssvarven.

Även frågan om ersättning till det nybildade bolaget för pensionskostnader, som kan hänföras till anställningstid före övergången i bolagets tjänst, synes böra lösas i överensstämmelse med de riktlinjer som i detta hänseende angivits i fråga om Karlskronavarvet AB. Det torde alltså få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i ersättningsfrågan och kostnaderna för beslutade ersättningar bör utbetalas från anslag under tolfte huvudtiteln.

Den förut nämnda arbetsgruppen bör bland annat även framlägga förslag till namn å bolaget.

En viktig förutsättning för att verksamheten vid reproduktionsanstalten skall kunna bedrivas rationellt är att företagets lokalfråga får en snar och ändamålsenlig lösning. Såsom tidigare redovisats hyr anstalten för närvarande lokaler på fem olika ställen i Stockholm. Lokalernas sammanlagda planyta uppgår till 3 100 m². Ur arbetarskyddssynpunkt har lokalerna förklarats vara undermåliga och yrkesinspektionen har framfört anmärkningar mot desamma. Anstaltens lokalbehov kan utifrån dagens förutsättningar beräknas motsvara en planyta av ungefär 6 900 m². Detta

behov anser jag böra tillgodoses genom att ett nybygge för företaget kommer till stånd i Stockholm. Med hänsyn till de krav på en central förläggning av det nya bolaget som följer av konkurrensen med privata företag med likartad verksamhet och behovet av närbelägenhet till rikets allmänna kartverk och lantmäteristyrelsen samt andra statliga organ kan jag inte förorda någon omlokalisering av företaget till landsorten. För en nybyggnad lämplig tomtmark finnes reserverad i Råcksta i Stockholms nordvästra del. Tomträttsavgälden för denna mark beräknas uppgå till cirka 35 000 kronor för år räknat. Under nästa budgetår torde, då avtal om markupplåtelsen förutsättes träda i kraft den 1 oktober 1961, erfordras ett belopp av 27 000 kronor för bekostande av dylik avgäld. För att bestrida sistnämnda utgift bör i gängse ordning disponeras för dylika ändamål avsedda medel under byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Detaljplaneringen av ifrågavarande byggnadsprojekt, för vilket vissa preliminära ritningar redan finnes, bör påbörjas snarast med sikte på att anläggningsarbetena skall kunna igångsättas på senhösten detta år. Sedan Kungl. Maj:t efter tillämpning av de riktlinjer för handläggningen av ärenden rörande den statliga byggnadsverksamheten som godkänts av riksdagen tagit slutlig ställning till detaljplaneringen och de definitiva kostnadsberäkningarna, torde erforderligt investeringsanslag böra äskas hos riksdagen. Till frågan om formerna för upplåtandet av fastigheten till det statliga bolaget torde ställning inte nu behöva tagas.

Spörsmålen om det nybildade bolagets behov av aktiekapital och rörlig kredit i riksgäldskontoret liksom andra finansiella frågor i samband med ändringen av företagsformen bör närmare prövas av omförmälda arbetsgrupp med karaktär av interimsstyrelse i direkt anknytning till dess övriga undersökningar. Resultatet av prövningen bör därefter läggas till grund för de äskanden i ämnet som i överensstämmelse med det tidigare sagda skall underställas 1962 års riksdag. I detta sammanhang vill jag emellertid anföra följande.

Det å statens reproduktionsanstalts fond investerade kapitalet låg fram till år 1957 under 500 000 kronor. Sedan sistnämnda år ytterligare 500 000 kronor tillskjutits såsom rörelsemedel, är det bokförda beloppet nu cirka 1 miljon kronor. Anstalten har under perioden 1926—1960 inlevererat cirka 2,5 miljoner kronor till statskassan såsom överskott av rörelsen.

Vid anstaltens ombildning till statligt aktiebolag bör på grundval av Kungl. Maj:ts beslut till bolaget föras i princip samtliga vid övergångstillfallet till anstalten hänförliga tillgångar och skulder samt företagets hela rörelse. En ändring av företagsformen synes knappast i och för sig påverka kapitalbehovet eller motivera en ändring av detta behovs finansiering. Det kan därför anses företagsekonomiskt motiverat, att det hittillsvarande egna kapitalet, som den 30 juni innevarande år enligt en genom anstaltens för-

sorg nyligen företagen undersökning beräknas ha ett värde av cirka 1,7 miljoner kronor, även efter ombildningen till aktiebolag i sin helhet redovisas under benämningen eget kapital. I statens bokförda nettoförmögenhet ingår statens reproduktionsanstalts fond per den 30 juni 1960 med obetydligt över 1 miljon kronor. Skillnaden mellan nyssnämnda värde å 1,7 miljoner kronor och det i rikshuvudboken för ifrågakvarande fond redovisade nettokapitalet förklaras av, att detta kapital nedbringats ej blott genom avsättningar i vanlig ordning till värdeminskningskonto utan även genom extra avsättningar för mötande av framtida pensionsförpliktelser.

Reproduktionsanstalten åtnjuter för närvarande med stöd av riksdagens medgivande en rörlig kredit i riksgäldskontoret å 700 000 kronor. Jag utgår från att även till det nya bolagets disposition behöver ställas en rörlig kredit av erforderlig omfattning.

För nästa budgetår synes utvidgningen av anstaltens verksamhet böra hålla sig inom ramen för outnyttjade belopp av redan lämnade investeringsbemyndiganden jämte de investeringsanslag till utökad maskinell utrustning m. m., som jag i det följande föreslår skall anvisas i vår. Vid de bedömanden av investeringsbehovet som skall ligga till grund för anvisningen nästa år av medel till aktiekapital m. m. för bolaget måste självfallet beaktas nödvändigheten av att företaget får en tillfredsställande räntabilitet.

Oavsett den förestående bolagsbildningen bör det pågående rationaliseringsarbetet vid reproduktionsanstalten fortsätta. Jag förordar därför, med godtagande av lantmäteristyrelsens kostnadsberäkningar, att för nästa budgetår anvisas sammanlagt 215 000 kronor för anskaffning av maskinell utrustning vid anstalten. Av det föreslagna investeringsbeloppet torde 205 000 kronor böra ställas till förfogande under anslaget *Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning* och 10 000 kronor under anslaget *Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten*.

Slutligen vill jag för Kungl. Maj:t anmäla, att frågor om lönegradsändringar av vissa tjänster vid reproduktionsanstalten varit föremål för överläggningar mellan företrädare för civildepartementet samt vederbörande personalorganisation. I anslutning härtill bör vid fastställandet av anstaltens driftkostnadsstat för budgetåret 1961/62 de i personalförteckningen för anstalten upptagna tjänsterna som byrådirektör i Ae 24, ingenjör i Ae 23 och assistent (kartredaktör) i Ae 17 utbytas mot tjänster som byrådirektör i Ae 26, förste driftsingenjör i Ae 24 och assistent i Ae 19. Därjämte bör befattningen som bokhållare i Ae 15 omändras till en tjänst som kamrerare i Ae 17. Den för närvarande med vikarie uppehållna tjänsten som avdelningsdirektör i Bg 1 bör för nästa budgetår avses för en befattningshavare med särskilda kunskaper och erfarenheter på det tryckeriekonomiska området.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) besluta att statens reproduktionsanstalt skall per den 1 juli 1962 organiseras som ett statligt aktiebolag i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i det föregående;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för att förbereda det nya bolagets bildande m. m.; samt

3) å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62 anvisa

a) till *Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning* ett investeringsanslag av 205 000 kronor;

b) till *Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* ett investeringsanslag av 10 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Eklund